

Kněžice zeleninová – nový nevítaný host

Globální oteplování společně s lidskou činností způsobuje, že se na našem území vyskytuje celá řada nových a neznámých škodlivých organismů. Jedná se převážně o škůdce, kteří z teplých oblastí přecházejí do severnějších oblastí mírného pásu. Za ukázkový příklad nám může posloužit kněžice zeleninová (*Nezara viridula*), která se u nás potvrdila před čtyřmi lety.

V současnosti lze tuto invazní plošnici zařadit mezi blížící se hrozbu pro pěstitele polních plodin a zeleniny. Potenciální možné výskyty nových škůdců nelze brát na lehkou váhu.

Odkud se k nám dostala?

Původní domovina kněžice zeleninové se rozkládá v severní Africe a ve Středozeří. Díky lidské činnosti a globalizaci se oblast jejího rozšíření dlouhodobě a celosvětově zvětšuje. V ČR se potvrdil první nález v roce 2020 na území hlavního města Prahy. Nyní jsou hlášeny její nálezy i z jiných lokalit v oblasti jižní a střední Moravy.

Jak vypadá?

Tělo dospělců je zbarveno převážně do světle zelených odstínů, čímž splývá s listy a stává se tak nenápadnou. Někdy se mohou vyskytnout i jedinci se žlutým předním okrajem hlavy a štítu. Přezimující dospělci se přebarvují do hnědozelených odstínů. Na okraji štítu má tři světlé skvrnky. Velikost těla dosahuje délky 13–18 mm. Tvar těla mají

Kněžice zeleninová – dospělce

Foto Jakub Beránek, ÚKZÚZ

zadečku. Starší nymfy mají uprostřed hřbetní strany zadečku dvě řady velkých, okrouhlých, bělavých skvrn a podobné skvrny jsou i na okrajích třetího až sedmého zadečkového článku, mají červenavou kresbu na bočních

sina). Mezi rozlišovací znaky lze zařadit počet světlých skvrnek na okraji štítu. Kněžice zeleninová má tři světlé skvrny a k. trávozeleň jen jednu světlou skvrnku. Dalším determinacním znakem jsou polokrovky s rozdílným

ce jednu až dvě generace za rok. V teplejších oblastech se udává dvě až šest generací ročně. Přezimující imaga opouštějí své úkryty na jaře. Poté začínají sát na rostlinách a následně se pářit. Vajíčka jsou kladena na spodní stranu listů do horní části hostitelských rostlin. Vývoj vajíček trvá v závislosti na teplotě do 14 dnů. Poté se líhnou nymfy, které se vyvíjí přes pět vývojových instarů. Koncem léta se líhnou dospělci, kteří sají podobně jako nymfy na hostitelských rostlinách. S nástupem chladného počasí vyhledávají dospělci zimoviště k přezimování.

Jak škodí?

Kněžice zeleninová je široce polyfágní druh, který způsobuje poškození na mnoha druzích pěstovaných plodin. Převážně se jedná o polní plodiny a zeleninu, ale nepohrdne ani ovocnými a okrasnými dřevinami. Dospělci i nymfy škodí svým sáním na listech a plodech, kde dochází k deformacím a nekrotickým plodům. Plody se stávají nevzhledné, neprodejně a neskladovatelné. Na plodech v místě vpichu dochází k následným sekundárním infekcím od houbových či bakteriálních patogenů. Kromě přímých škod po sání, kněžice škodí i vylučováním svého obranného zápašného sekretu. Vylučování nepříjemného štiplavého zápachu se stává problémem i při lisování plodů, kdy dochází ke znehodnocení.

Jak ji lze monitorovat?

Základem monitoringu je pravidelná vizuální kontrola pěstovaných rostlin. Pro zachycení jedinců lze využít lepkové desky či noční lákání aktivních kněžic na světelný zdroj. ÚKZÚZ sleduje výskyty kněžice zeleninové díky rozsáhlé síti světelných lapačů. Pozornost na imaga může být směřována i po ukončení vegetace v průběhu podzimu, kdy dospělci hledají vhodná zimoviště např. na fasádách, v blízkosti okenních rámců, spárách, škvírách či v opadance.

Jak chránit rostliny?

Z preventivních opatření lze využít jemné sítě k ochraně plodů proti napadení v průběhu vegetace, což je však pracné a finančně nákladné. Chemická ochrana je komplikovaná, protože škůdce se rychle šíří a přemisťuje. K chemickému ošetření proti kněžici zeleninové se mohou použít registrované přípravky na savé škůdce a plošnice, kte-

Kněžice zeleninová – nymfa

Foto Jakub Beránek, ÚKZÚZ

ré lze vyhledat na Rostlinolékařském portálu ÚKZÚZ.

Zamyšlení na závěr

Rychlé nárůsty početnosti nepůvodních druhů jsou jednou z nejzávažnějších hrozeb pro světovou biodiverzitu, což má nebla-

a škodlivosti u široké veřejnosti. Čím pomalejší bude šíření tohoto nevídaného hosta, tím to bude pro naše pěstitele příznivější. Při podezření na výskyt lze využít možnosti zaslání fotografie a vyplnění oznamovacího formuláře prostřednictvím Rostlinolékař-

Kněžice zeleninová – nymfy na rajčatech v Podivíně

Foto Jana Patočková, ÚKZÚZ

hý vliv i na samotné zemědělství. Proto je kladen důraz na sledování a zmapování šíření kněžice zeleninové na našem území. Snahou je zpomalit její invazi, čehož lze docílit informovaností o možných rizicích, nebezpečnosti

ské poradny, kterou naleznete na internetových stránkách Rostlinolékařského portálu ÚKZÚZ.

Ing. Jana Patočková, Ph.D.
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Rostlinolékařská poradna > Zaslát dotaz na škodl. org.

Zaslát dotaz na škodlivý organismus (ŠO)

Datum nálezu: 23.04.2024 (povinné)

Místo nálezu: název obce (povinné)

název okresu (povinné)

souřadnice GPS, např. 50.029835, 14.116858

Upřesnění nálezu: hostitelská rostlina

část rostliny (kořen, stonek, kmen, větev, list, květ, plod)

jiné místo nálezu (lesní cesta, zeď domu, u světla, ...)

Kategorie ŠO: (choroba/plevel/škůdce/nevím)

Upřesnění kategorie ŠO přesměruje dotaz na příslušného odborníka ÚKZÚZ.

☐ podezření na karanténní ŠO

Fotografie ŠO: Zvolit soubory Soubor nevybrán

Připojte jeden nebo více souborů (více souborů označíte myší při stisknutí klávesy CTRL)

Kontakt: e-mail (povinné) telefon

Odesláním dotazu vyjadřujete souhlas se zpracováním osobních údajů (e-mail, telefon), a to za účelem komunikace v případě doplnění informací a zaslání odpovědi, údaje jsou uchovávány pouze po dobu nezbytně nutnou pro vyřízení dotazu. Více zde.

Průvodní text / poznámka: Upřesněte prosím text Vašeho dotazu (povinné).

Nový formulář Odeslat dotaz

Ukázka online formuláře Rostlinolékařské poradny na RL portálu ÚKZÚZ

Zdroj: RL portál

podlouhle oválný. Vajíčka jsou světlá, soudečkovitého tvaru. Nymfy jsou oproti dospělcům lépe viditelné díky svému pestrému zbarvení. Mladší nymfy kněžice zeleninové mají černé zbarvení s výraznými světlými skvrnami zejména na hřbetní straně

okrajích štítu a řadu červenavých skvrn na bocích viditelných zadečkových článků.

Lze ji s něčím zaměnit?

Na první pohled lze dospělého zaměnit s naší velice běžnou kněžicí trávozeleňou (*Palomena pra-*

zbarvením hřbetu zadečku. Pestrobarevné nymfy k. zeleninové nelze zaměnit se zelenými nymfami k. trávozeleňe.

Jaký má životní cyklus?

V našich podmínkách se předpokládá, že bude mít tato ploš-